

Prezbiter jako administrator diecezjalny a sakrament bierzmowania

A presbyter as diocesan administrator and the sacrament of confirmation

Пресвитер как епархиальный администратор и таинство Миропомазания

Пресвітер як адміністратор дієцезії та тайна миропомазання

KS. JERZY ADAMCZYK

Dr hab., Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: jerzy.adamczyk@kul.pl, <http://orcid.org/0000-0003-1415-7378>

Streszczenie: Celem artykułu jest ukazanie zagadnienia administratora diecezjalnego jako szafarza sakramentu bierzmowania. W pierwszej części niniejszego studium przedstawiono prawo wiernych do otrzymania sakramentu bierzmowania. W części drugiej ukazano problematykę szafarza bierzmowania, natomiast część trzecia została poświęcona rozwiązaniu kwestii: czy administrator diecezjalny *ex ipso iure* ma obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania? Konkluzje zawarto we wnioskach zamykających podjęte rozważania.

Słowa kluczowe: sakrament, bierzmowanie, biskup, administrator diecezjalny, szafarz bierzmowania

Summary: The purpose of the article is to present the issue of a diocesan administrator as a minister of the sacrament of confirmation. The first section of the study outlines the right of a worshipper to receive the sacrament of confirmation. The second section presents the issue of the minister of the sacrament of confirmation, while the third section is devoted to answering the question: Is the diocesan administrator, *ex ipso iure*, obliged and entitled to administer the sacrament of confirmation? The conclusions are included in the summary at the end of the undertaken considerations.

Key words: sacrament, the sacrament of confirmation, bishop, diocesan administrator, minister of the sacrament of confirmation

Резюме: Цель данной статьи – представить вопрос о епархиальном администраторе как слуге таинства Миропомазания. В первой части данного исследования изложено право верующих на принятие таинства Миропомазания. Во второй части представлена к обсуждению проблематика слуге таинства Миропомазания, а третья часть посвящена решению вопроса: имеет ли епархиальный администратор *ex ipso iure* обязанность и право совершать таинство Миропомазания? Выводы приводятся в заключении обсуждения.

Ключевые слова: таинство, Миропомазание (Конфирмация), епископ, епархиальный администратор, слуге таинства Миропомазания

Рецензія: Метою статті є представити питання адміністратора дієцезії як слуге тайни миропомазання. Перша частина цього дослідження стосується права вірних отримати тайну миропомазання. Друга частина представляє питання слуге таинства миропомазання, а третя частина присвячена вирішенню питання: чи має адміністратор дієцезії *ex ipso iure* обов'язок і право уділяти миропомазання? Висновки містяться в заключних підсумках.

Ключові слова: таїнство, миропомазання, єпископ, адміністратор дієцезії, слуге таинства миропомазання

Wstęp

Zgodnie z kan. 840 Kodeksu Prawa Kanonicznego sakramenty Nowego Przymierza, ustanowione przez Chrystusa Pana i pozostawione Kościołowi jako czynności Chrystusa i Kościoła, są znakami oraz środkami, poprzez które wyraża się i wzmacnia wiara, oddawany jest Bogu kult i dokonuje się uświęcenie człowieka.

Bierzmowanie, będące jednym z sakramentów (wtajemniczenia chrześcijańskiego) jest nadprzyrodzonym środkiem udoskonalenia człowieka ochrzczonego, gdyż nadprzyrodzone odrodzenie człowieka będące skutkiem łaski chrztu powinno być utwierdzone, odrodzony zaś człowiek, otrzymawszy za pośrednictwem Kościoła dar wiary, powinien umocnić się do jej wyznawania, efektywnego wprowadzania w życie i mężnego świadczenia o niej. Wierni przez sakrament bierzmowania jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymując szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i czynkiem oraz do bronienia jej. Ze względu na wymienione korzyści duchowe Kościół poleca, aby wierni zadbali o przyjęcie w porę tego sakramentu¹.

Prawodawca przypomina, że wierni są zobowiązani i mają prawo przyjąć sakrament konfirmacji w odpowiednim czasie po właściwym przygotowaniu². Skoro wierni mają prawo otrzymać omawiany sakrament, to konsekwentnie, zgodnie z korelacją praw i obowiązków w prawie kanonicznym, szafarze tego sakramentu obowiązani są udzielać go tym, którzy właściwie o niego proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie wzbrania im jego przyjmowania³. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w kan. 883 wylicza tych szafarzy bierzmowania, którzy na mocy samego prawa posiadają władzę udzielania bierzmowania. Wśród wymienionych szafarzy brak wzmianki o administratorze diecezjalnym, czyli kapłanie (biskupie lub prezbiterze) wybranym zgodnie z prawem przez kolegium konsultorów lub metropolitę, któremu powierzono zarządzanie diecezją w sytuacji *sede vacante*. Powstaje pytanie: czy administrator diecezjalny ma *ex ipso iure* prawo i obowiązek udzielania w określonych granicach sakramentu bierzmowania. Pytanie to jest ważne, gdyż wspomniany kapłan zarządza diecezją przez dłuższy lub krótszy okres,

¹ Por. T. Pawluk, *Bierzmowanie w świetle postanowień Soboru Watykańskiego II i posoborowego prawa kanonicznego*, Prawo Kanoniczne 1977, t. 20, nr 1–2, s. 177.

² *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), Acta Apostolicae Sedis (dalej: AAS) 75 (1983), pars II, s. 1–317, tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984, kan. 890 (dalej: KPK).

³ Por. kan. 843 § 1; por. kan. 885 § 1.

nawet ponad rok⁴, a wierni mają prawo otrzymać bierzmowanie. Poza tym istnieją rozbieżności wśród kanonistów odnośnie do kwestii administratora diecezjalnego jako szafarza bierzmowania z mocy prawa. Ten problem będzie przedmiotem poniższych refleksji.

1. Prawo wiernych do otrzymania sakramentu bierzmowania

Kodeks Prawa Kanonicznego opublikowany w 1983 r. w kan. 840 ukazuje wielką wartość, godność i konieczność sakramentów świętych do zbawienia, stwierdzając, że są one ustanowione przez Chrystusa i powierzone Kościołowi, są czynnościami Chrystusa i Kościoła, stanowią znaki oraz środki, poprzez które wyraża się i wzmacnia wiara, przez które oddawany jest Bogu kult i dokonuje się uświęcenie człowieka. Dlatego w ich sprawowaniu święci szafarze oraz pozostali wierni powinni okazać najwyższy szacunek i należną pilność. Jest więc zrozumiałe, że wierni do osiągnięcia świętości i zbawienia potrzebują sakramentów i mają prawo do ich otrzymania od świętych szafarzy.

Prawo wiernych do otrzymania sakramentów ustawodawca powszechny formalizuje w normie kan. 213: „Wierni mają prawo otrzymywać pomoce od swoich Pasterzy z duchowych dóbr Kościoła, zwłaszcza zaś słowa Bożego i sakramentów”. Przytoczony przepis deklaruje prawo wszystkich wiernych do otrzymywania środków koniecznych do zdobycia świętości, szczególnie w zakresie nauczania słowa Bożego i posługi sakramentów. W KPK z 1917 r. podmiotami tego prawa byli tylko wierni świeccy, zaś w aktualnym KPK są nimi wszyscy wierni, a więc zarówno duchowni, jak i świeccy. Źródłem tak uniwersalnej dyspozycji jest nauka Soboru Watykańskiego II. Adresatami obowiązków korelatywnych do prawa wiernych są w ścisłym znaczeniu „święci Pasterze”, tzn. biskupi i inne osoby wyposażone we władzę biskupią. Mają oni zapewnić wiernym taką organizację w sprawowaniu środków koniecznych do zbawienia, zwłaszcza nauczania słowa Bożego i udzielania sakramentów, aby mogli oni skutecznie korzystać z należnego im prawa do otrzymania posługi duchowej od swych duszpasterzy (np. mianując proboszcza, wikariusza parafialnego czy kapelana). Adresatami uprawnienia wiernych do otrzymania pomocy duchowych w szerszym sensie są wszyscy duchowni, stosownie do powierzonego im urzędu. Obowiązek ten ze sprawiedliwości spoczywa na tych duchownych, którzy sprawują konkretny urząd duszpasterski (np. proboszcz,

⁴ Kan. 525, nr 2.

wikariusz parafialny), natomiast inni duchowni są zobowiązani do udzielenia wier-
nym pomocy duchowej z motywu miłości chrześcijańskiej. Biskupi mają więc tak
zorganizować działalność duszpasterską, zwłaszcza w zakresie sprawowania sakra-
mentów i nauczania słowa Bożego, aby wierni mogli otrzymać pomoce duchowe
w stopniu odpowiadającym ich powołaniu⁵. Robert Kaslyn pisze, że: „Misja Kościo-
ła jest kontynuacją zbawczej obecności Chrystusa w świecie i polega na współpracy
z łaską Bożą dla zbawienia mężczyzn i kobiet. Jako konsekwencja samoudzielania
się Boga, Kościół, aby wypełnić swoją misję, musi wspomagać wiernych swoimi do-
brami duchowymi, zwłaszcza słowem Bożym i sakramentami. Pomoc ta ma na celu
wspieranie osobistej przemiany osoby i jej osobistej relacji z Bogiem, jak również
ułatwienie jej odegrania roli w przemianie świata i w wypełnianiu przez wspólnotę
Kościoła jej boskiej misji”⁶.

Norma obowiązującego KPK zawarta w kan. 843 § 1 jest skorelowana i ukon-
kretnia kan. 213. Prawodawca przypomina, że: „Święci szafarze nie mogą odmówić
sakramentów tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani
i prawo nie wzbrania im ich przyjmowania”. Więcej, aby wiernym ułatwić odpo-
wiednie przygotowanie, duszpasterze oraz inni wierni, w ramach własnej funk-
cji kościelnej, mają obowiązek troszczyć się, aby ci, którzy proszą o sakramenty,
byli do ich przyjęcia przygotowani przez odpowiednią ewangelizację i katechezę,
z uwzględnieniem norm wydanych przez kompetentną władzę⁷. Kanon 843 ujmu-
je prawo wiernych do otrzymania sakramentów od szafarzy, mających je udzie-
lać tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie
wzbrania im ich przyjmowania. Wynika z tego, że ci, którzy nie proszą właściwie
o sakramenty, nie są odpowiednio do nich przygotowani i prawo zabrania im ich
przyjmowania, nie mają prawa do otrzymania sakramentów i nad tym właśnie mają
czuwać szafarze⁸. Więcej, kan. 1379 § 4 nowego prawa karnego stwierdza: „Kto
z rozmysłem udziela sakramentu tym, którym zakazane jest jego przyjmowanie,

⁵ Por. J. Krukowski, *Komentarz do kan. 213*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2, ks. II (1). *Lud Boży*, red. J. Krukowski i in., Poznań 2005, s. 30.

⁶ *Commentary on Canon 213*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. J.P. Beal, J.A. Corriden, T.J. Green, New York 2000, s. 267.

⁷ Por. kan. 843 § 1; por. J. Martín de Agar, *Comentario al can. 843*, w: *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, wyd. 3, Pamplona 2002, s. 424–425.

⁸ José Martín de Agar pisze: „Ostatnim z wymogów lub warunków korzystania z prawa do sakramentów i wynikającego z niego obowiązku ich udzielania jest to, że osobie proszącej o nie «prawo nie zabrania ich przyjmowania», to znaczy, że w konkretnym przypadku nie istnieje żadna przeszkoda lub zakaz prawny. Przeszkody, które prawo niekiedy ustanawia, mają na celu zapewnienie ważności i godziwości aktu sakramentalnego. Mogą one odnosić się do przymiotów podmiotu (wiek, zdarność i ogólnie tzw. przeszkody lub nieprawidłowości, por. np. kan. 1040–1049 i 1083–1094), do jego przygotowania katechetycznego, do jego sytuacji w komunii kościelnej (np.: akatolik, ekskomunikowany,

powinien być ukarany suspensą, do której można dołączyć inne kary, o których mowa w kan. 1336 § 2–4⁹. I dalej: „W udzielaniu sakramentów chodzi ostatecznie o połączenie, z jednej strony, wymagań wynikających z ich świętości i z faktu, że ich sprawowanie jest zawsze aktem publicznego kultu całego Kościoła, a z drugiej strony faktu, że są one «środkami zbawczymi ustanowionymi» przez Jezusa Chrystusa dla ludzi, aby każdy miał udział w owocach Odkupienia”⁹.

Gdy mowa o sakramencie bierzmowania, to wierni nie tylko mają prawo go otrzymać, lecz także „są obowiązani przyjąć ten sakrament w odpowiednim czasie. Rodzice, duszpasterze, zwłaszcza proboszczowie mają troszczyć się, żeby wierni zostali właściwie przygotowani do jego przyjęcia i w odpowiednim czasie do niego przystąpili”¹⁰. Przytoczony przepis różni się znacznie od analogicznego kanonu w kodeksie z 1917 r.¹¹, który podkreślał, że sakrament ten nie jest konieczny do zbawienia, ale wierni, którzy mają możliwość jego przyjęcia, nie powinni tego zaniedbać. Jest oczywiście prawdą teologiczną o niekonieczności bierzmowania jako środka do zbawienia¹², ale Kościół zobowiązuje wiernych do jego przyjęcia, aby byli uczestnikami pełnego wtajemniczenia oraz aby posiadając charakter sakramentalny bierzmowania, postępowali na drodze chrześcijańskiego wtajemniczenia, byli ubogacani darem Ducha Świętego i doskonale łączyli się z Kościołem, umacniali się i ściślej zobowiązywali się, by słowem i czynem być świadkami Chrystusa oraz szerzyć wiarę i jej bronić¹³. Należy dodać, że KPK niekiedy wyraźnie domaga się, aby wierny w określonej sytuacji był bierzmowany: przed przyjęciem do nowicjatu¹⁴, do przyjęcia zadania chrzestnego¹⁵, świadka bierzmowania¹⁶, przed dopuszczeniem do święceń¹⁷ czy przed zawarciem małżeństwa, gdy jest to możliwe bez poważnej niedogodności¹⁸.

obłożony interdyktem, publiczny grzesznik, por. kan. 915.982, 1331–1332)”, tegoż, *Comentario al can. 843*, s. 427.

⁹ J. Martín de Agar, *Comentario al can. 843*, s. 427.

¹⁰ Kan. 890.

¹¹ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II (dalej: KPK 1917), kan. 787.

¹² Por. M. Pastuszko, *Obowiązek przyjęcia sakramentu bierzmowania*, Prawo Kanoniczne 1989, t. 32, nr 1–2, s. 84.

¹³ Por. kan. 879.

¹⁴ Kan. 645 § 1.

¹⁵ Kan. 874 § 1, nr 3.

¹⁶ Kan. 893 § 1.

¹⁷ Kan. 1033.

¹⁸ Kan. 1065 § 1.

2. Szafarz sakramentu bierzmowania

Skoro wierni, którym prawo nie zabrania przyjmowania bierzmowania, właściwie o nie proszą i są przygotowani, to szafarze tego sakramentu mają obowiązek im go udzielać. Stąd w tym miejscu należy ukazać szafarzy sakramentu konfirmacji. Zgodnie z kan. 882 „zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup. Ważnie udziela tego sakramentu również prezbiter posiadający taką władzę na podstawie powszechnego prawa lub szczególnego udzielenia ze strony kompetentnej władzy”.

Właściwym szafarzem sakramentu bierzmowania (*minister originarius*) jest biskup, co przypomniał Sobór Watykański II¹⁹. Biskupie szafarstwo bierzmowania wyraźniej ukazuje związek tego sakramentu z zesłaniem Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy, kiedy to sami Apostołowie, napełnieni Duchem Świętym przekazywali go wiernym przez włożenie rąk; wskazuje też na ściślejszy związek bierzmowanych z Kościołem oraz podkreśla otrzymane polecenie dawania Chrystusowi świadectwa wśród ludzi²⁰.

KPK z 1983 r. w kan. 882 uznaje, że „zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup”. Stwierdzenie, że biskup jest zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania oznacza, iż biskup udziela tego sakramentu na mocy własnych święceń i urzędu biskupiego. Dlatego też zawsze – bez względu na miejsce i czas – biskup ważnie udziela bierzmowania. Władzy tej w żaden sposób nie może być pozbawiony²¹. Określenia biskupa jako „zwyczajnego szafarza sakramentu bierzmowania” użyto już w poprzednim Kodeksie²², nawiązując do długiej tradycji w Kościele. Józef Krzywda przekonuje: „Wydaje się jednak słuszne twierdzenie, że

¹⁹ Biskupi „są właściwymi szafarzami udzielanego na ich terenie bierzmowania”. Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen gentium”* (21.11.1964), nr 26, AAS 57 (1965), s. 5–71, tekst polski: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, Poznań 2002, s. 104–166 (dalej: LG); por. R. Hołubowicz, *La atención pastoral de los fieles católicos orientales por parte de la Iglesia latina: administración de los sacramentos de la iniciación cristiana y el matrimonio*, Pamplona 2010–2011, s. 180.

²⁰ Por. T. Pawluk, *Bierzmowanie w świetle postanowień...*, s. 177.

²¹ Por. M. Pastuszko, *Biskup jako szafarz sakramentu bierzmowania (kan. 882)*, Kieleckie Studia Teologiczne 2003, t. 2, s. 292. Prawodawca używa pojęcia „szafarz zwyczajny” po to, aby podkreślić, że władza i kompetencja do bierzmowania są zakorzenione w święceniach biskupich, tak więc prezbiterzy nie udzielają bierzmowania na bazie swoich święceń, lecz jedynie na podstawie władzy przyznanej im jako kompetencja, albo na mocy prawa, albo na mocy koncesji kompetentnej władzy. Używając terminu „zwyczajny”, a nie „pierwotny”, kanon pomija kwestię teologicznej podstawy przyznawania prezbiterom upoważnienia do szafarstwa konfirmacji. Por. K. Hart, *Commentary on Canons 882–888*, w: *New Commentary on the Code...*, s. 1078.

²² Por. kan. 782 § 1 KPK 1917.

pojęcie «szafarz zwyczajny» jest bardziej pojemne treściowo i zawiera w sobie owo pierwotne określenie *minister originarius*, co oznacza, że biskup na mocy udzielonego mu upoważnienia, w świetle pasterskiej i apostołskiej misji, jest rzeczywiście właściwym szafarzem sakramentu bierzmowania²³. Należy zauważyć, że słowo *episcopus* występuje w kan. 882 bez żadnych uszczegółowień, co oznacza, że dotyczy każdego biskupa. Władza biskupa nie jest – do ważności – ograniczona ani terytorium, ani przyjmującymi go osobami. Również popadnięcie w kary kościelne nie powoduje nieważności udzielanego sakramentu, a jedynie jego niegodziwość²⁴.

Prawodawca dodaje, że sakramentu bierzmowania może ważne udzielić także prezbiter, jednak tylko wtedy, gdy takie upoważnienie posiada na podstawie prawa powszechnego lub otrzyma je od kompetentnej władzy kościelnej. W zrewidowanym Kodeksie władzą kompetentną do udzielania prezbiterom upoważnienia do udzielania bierzmowania jest nie tylko Stolica Apostolska, jak to było w kan. 782 § 2 Kodeksu z 1917 r., lecz także biskup diecezjalny²⁵. W tym kontekście wypada zauważyć, że kan. 882 aktualnego Kodeksu, w odróżnieniu od poprzedniego, nie nazywa już prezbitera szafarzem nadzwyczajnym sakramentu bierzmowania²⁶. Mimo tego stawia go w pozycji podległej w stosunku do pozycji biskupów.

Z kolei prawodawca wymienia prezbiterów jako szafarzy sakramentu bierzmowania na podstawie prawa powszechnego. Prezbiterzy ci mogą bierzmować w trzech przypadkach: 1) jeśli pełnią urząd zrównany w prawie z biskupem diecezjalnym, 2) jeśli w odniesieniu do danej osoby – czy to na mocy urzędu, czy na mocy zlecenia biskupa diecezjalnego – udzielają chrztu temu, kto przestał być dzieckiem albo osobę już ochrzczonej dopuszczają do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, 3) jeśli udzielają bierzmowania osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci²⁷.

Odnosnie do pierwszej możliwości podkreśla się, że to przede wszystkim biskup diecezjalny jest z mocy prawa szafarzem konfirmacji. Zgodnie z normą kan. 134 § 1, kan. 381 § 2 oraz kan. 368 z biskupem diecezjalnym są w prawie zrównani:

²³ J. Krzywda, *Komentarz do kan. 882–888*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 3/2, ks. IV. *Uświęcające zadanie Kościoła*, red. J. Krukowski, Poznań 2011, s. 71. Kan. 882 określa biskupa jako „zwyczajnego szafarza” sakramentu bierzmowania. Odniesienie Vaticanum II do biskupa jako „pierwszego” lub „pierwotnego” szafarza tego sakramentu (LG, nr 26) było określeniem bardziej historycznie uzasadnionym niż „szafarz zwyczajny”. Określenie „szafarz pierwotny” odzwierciedla tradycję obrządku łacińskiego, gdzie biskup był rzeczywiście pierwotnym szafarzem sakramentu. „Pierwotny szafarz” jest także terminem bardziej teologicznym niż „szafarz zwyczajny”. Por. K. Hart, *Commentary on Canons 882–888*, s. 1078.

²⁴ Por. D. Mazurkiewicz, *Szafarz sakramentu bierzmowania. Próba wykładni obowiązujących przepisów*, *Studia Koszalińsko-Kołońskiego* 2012, t. 19, s. 104.

²⁵ Por. K. Hart, *Commentary on Canons 882–888*, s. 1078.

²⁶ Por. kan. 782 § 2 KPK 1917.

²⁷ Por. kan. 883 KPK.

prałaci i opaci terytorialni; wikariusze i prefekci apostołscy oraz administratorzy apostołscy ustanowieni na stałe. Wszyscy oni posiadają z mocy samego prawa upoważnienie do udzielania bierzmowania. Do tych osób należy dodać ordynariusza wojskowego, bowiem na mocy Konstytucji apostołskiej Jana Pawła II *Spirituali militum curae* z dnia 21 kwietnia 1986 r. został on zrównany w prawie z biskupem diecezjalnym²⁸. Marian Pastuszko pisze, że wprawdzie Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. wymienia tylko kapelanów wojskowych, zaznaczając w kan. 569, że rządzą się oni specjalnymi prawami, lecz na mocy Konstytucji Apostołskiej *Spirituali militum curae* ordynariusze wojskowi cieszą się wszystkimi prawami i obowiązkami biskupów diecezjalnych. Dlatego ordynariusze wojskowi również mogą bierzmować na mocy kan. 883, nr 1²⁹.

A jeżeli niektórzy ze zrównanych z biskupem diecezjalnym posiadają sakrę biskupią, z tytułu sakry są zwyczajnymi szafarzami sakramentu bierzmowania³⁰. Należy dodać, że biskup tytularny, chociaż jest szafarzem zwyczajnym bierzmowania, jeśli nie rządzi Kościołem partykularnym, może godziwie bierzmować tylko wtedy, gdy ma upoważnienie właściwego biskupa diecezjalnego czy innego przełożonego Kościoła partykularnego³¹.

Zgodnie z kan. 883, nr 2 na mocy prawa szafarzem bierzmowania jest także prezbiter udzielający tego sakramentu temu, kto wyszedł z okresu dzieciństwa. W odniesieniu do chrztu na mocy kan. 852 § 1 za dorosłego uważa się osobę, która po wyjściu z dzieciństwa osiągnęła używanie rozumu. Nie można zapomnieć, że w myśl przepisu kan. 863 trzeba o chrzcie dorosłych, a przynajmniej tych, którzy ukończyli 14. rok życia, powiadomić biskupa diecezjalnego, który może uznać za wskazane, by osobiście udzielił chrztu, a odwołując się jeszcze do treści kan. 866, trzeba zauważyć, że powinien on zarazem udzielić bierzmowania i Eucharystii. Mając na uwadze, że nie zawsze będzie to możliwe, prawo upoważnia prezbitera, który z racji urzędu (zgodnie z kan. 530, nr 1 proboszcza oraz tych, którzy są z nim zrównani bądź go zastępują) lub na mocy zlecenia biskupa diecezjalnego chrzci dorosłego, aby zaraz po udzieleniu chrztu udzielił sakramentu bierzmowania. Ten

²⁸ „Ordynariatem wojskowym kieruje jego własny ordynariusz z zasady (*pro norma*) posiadający sakrę biskupią, wyposażony we wszelkie uprawnienia biskupów diecezjalnych i mający te same co oni obowiązki, chyba że co innego wynika z samej natury rzeczy lub ze statutów partykularnych”, Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio Apostolica „Spirituali militum curae”* (21.04.1986), AAS 78 (1986), § 1, s. 481–485. Por. D. Mazurkiewicz, *Szafarz sakramentu bierzmowania...*, s. 104–105.

²⁹ Por. M. Pastuszko, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, Prawo Kanoniczne 1990, t. 33, nr 1–2, s. 105.

³⁰ Kan. 882 KPK; por. J. Krzywda, *Komentarz do kan. 882–888*, s. 73.

³¹ P. Hemperek, *Komentarz do kan. 882–888*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, t. 3, Lublin 1986, s. 101–106; por. 884 § 1 KPK.

sam numer kan. 883 upoważnia prezbitera do udzielenia bierzmowania osobom, które przystępują do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim³².

Wreszcie kan. 883, nr 3 zawiera upoważnienie do udzielenia bierzmowania osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci przyznane w pierwszym rzędzie proboszczowi, a następnie każdemu prezbiterowi. Pojęcie *in periculo mortis* trzeba rozumieć w sposób szeroki, nie tylko jako bezpośrednie zagrożenie śmiercią, ale także jako prawdopodobieństwo śmierci, np. w sytuacji poddania się operacji chirurgicznej czy wybuchu wojny na danym terenie. Ocena, czy osoba mająca przyjąć bierzmowanie, znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci, należy do szafarza, przy czym jeśli trwa on w błędzie powszechnym, faktycznym lub prawnym, bądź jest dotknięty wątpliwością pozytywną i prawdopodobną, czy to prawną, czy faktyczną, to zgodnie z kan. 144 Kościół uzupełnia jego władzę³³.

Dariusz Mazurkiewicz przypomina: „Nawiązując do uprawnień przyznanych przez prawodawcę w *Obrzędach bierzmowania* z 1971 r., należy zauważyć, że o ile według zawartych tam postanowień bierzmowanie osób znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci najpierw należało do proboszcza i z nim zrównanych, a dopiero w razie ich nieobecności do każdego prezbitera, to obecny Kodeks nie stawia już tego warunku. Stąd wniosek, że w tych okolicznościach ważnie biermuje każdy prezbiter, nawet wtedy, gdy proboszcz i z nim zrównani są obecni. Ponadto do ważności bierzmowania prawodawca nie wymaga, aby prezbiter był wolny od kar kościelnych³⁴.

3. Czy administrator diecezjalny *ex ipso iure* ma obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania?

Nawet na podstawie pobieżnej lektury kan. 883 można łatwo skonstatować, że wśród szafarzy bierzmowania z mocy prawa nie umieszczono administratora diecezjalnego. Taki zapis sprawił kanonistom pewną trudność: czy administrator diecezjalny z mocy prawa ma obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania? Marian Pastuszko zauważył, że: „Wokół administratora diecezji jako szafarza sakramentu bierzmowania ostatnio narosło trochę nieporozumień. [...] Po opubli-

³² Por. D. Mazurkiewicz, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, s. 105; por. J. Krzywda, *Komentarz do kan. 882–888*, s. 73.

³³ Por. D. Mazurkiewicz, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, s. 105–106; por. J. Krzywda, *Komentarz do kan. 882–888*, s. 73.

³⁴ D. Mazurkiewicz, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, s. 106.

kowaniu Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. niektórzy autorzy twierdzili, że ponieważ administrator diecezjalny nie został wymieniony w kan. 368, nie jest on już zrównany z biskupem diecezjalnym. Konsekwentnie więc nie powinno mu przysługiwać uprawnienie do udzielania bierzmowania³⁵.

Józef Krzywda pisze, że: „Zgodnie z normą kan. 381 § 2 oraz z kan. 368 z biskupem diecezjalnym są w prawie zrównani: prałaci i Opaci terytorialni; wikariusze i prefekci apostołscy, ordynariusz wojskowy oraz administratorzy apostołscy ustanowieni na stałe. Wszyscy oni posiadają z mocy samego prawa upoważnienie do udzielania bierzmowania; a jeśli niektórzy z nich posiadają sakrę biskupią, z tytułu sakry są zwyczajnymi szafarzami sakramentu bierzmowania (kan. 882). Upoważnienia tego nie posiada jednak administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezji³⁶. Piotr Hempterek zajmuje identyczne stanowisko, gdy stwierdza: „W granicach swojego terytorium zrównani przez prawo z biskupem diecezjalnym (kan. 883, nr 1). Są nimi: prałat i opat terytorialny, wikariusz i prefekt apostołski oraz administrator apostołski (kan. 368), którym jest powierzone zwierzchnictwo Kościołów partykularnych niebędących diecezjami (kan. 370, 371). Nie należy do nich natomiast administrator diecezjalny, czyli tymczasowy rządca diecezji, która jest nieobsadzona lub której biskup nie może wykonywać swych zadań z powodu przeszkody (kan. 413, 414, 421). Nie przysługuje mu zatem uprawnienie do bierzmowania, chociaż według *Obrzędów bierzmowania* miał je tymczasowy rządca diecezji, tj. wikariusz kapitulny. W odniesieniu do zajmujących to stanowisko kościelne nastąpiło więc obecnie cofnięcie uprawnienia do bierzmowania³⁷.

Ustosunkowując się do przytoczonych poglądów, Marian Pastuszko przypomniał, że: „Wydaje się, że pogląd ten wynika z nie dość dokładnego odczytania kan. 368. Przede wszystkim zwróćmy uwagę na to, że administrator diecezjalny nie mógł być wspomniany w kan. 368, ponieważ wyszczególnia się tam jedynie jednostki administracyjne przyrównane w prawie do diecezji, administrator diecezjalny jest zaś właśnie w diecezji, a nie w jednostce administracyjnej przyrównanej do diecezji. Jednak z pominięcia go w wymienionym kanonie wcale nie wynika, że administrator diecezjalny nie jest zrównany w prawie z biskupem diecezjalnym. Za wnioskiem przemawiają natomiast poważne racje. I tak w kan. 413 i 414 jest mowa o powołaniu administratora diecezji, gdy stolica biskupia zawakuje. W kan. 421 stwierdza się z kolei, że administrator diecezjalny rządzi diecezją, w kan. zaś 427 § 1 – iż przysługują mu wszystkie prawa i spoczywają na nim wszystkie obowiązki, jakie ma

³⁵ Tamże, s. 105–106.

³⁶ J. Krzywda, *Komentarz do kan. 882–888*, s. 73.

³⁷ P. Hempterek, *Komentarz do kan. 882–888*, s. 73.

biskup diecezjalny, z wykluczeniem tych, które z natury rzeczy lub z samego prawa są wyjęte. Jeśli zatem administrator diecezji ma wszystkie prawa i obowiązki biskupa, to dlaczego nie należałoby go przyrównać do biskupa diecezjalnego? Byłoby to przecież niezrozumiałe³⁸. Następnie kielecki kanonista na podstawie prawa liturgicznego uzasadnia swoje stanowisko, że administrator diecezjalny posiada *ipso iure* obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania³⁹. Takie samo stanowisko, w oparciu o prawo liturgiczne, podzielają Józef Wroceński⁴⁰ i Kevin Hart⁴¹.

Nieco dokładniej rozwiązuje tę kwestię Waldemar Bartocha, gdyż na poparcie tezy, że administrator diecezjalny posiada *ipso iure* obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania podaje odpowiedź Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dnia 30 kwietnia 1999 r.⁴², tylko o niej wspominając, za publikacją książkową *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz* (red. P. Majer, Kraków 2011, s. 674)⁴³. Identyczne stanowisko zajmuje Dariusz Mazurkiewicz⁴⁴.

J. Dyduch mówiąc o szafarzach sakramentów inicjacji chrześcijańskiej⁴⁵, przy szafarzu bierzmowania w ogóle pomija kwestię administratora diecezjalnego, co niewątpliwie jest dużym niedopatrzeniem (a może brakiem staranności?), zwłaszcza że artykuł opublikowano w 2018 r., a przecież wcześniej wielu kanonistów zajmowało się tym problemem. Identycznie tę kwestię omawia w swojej dysertacji doktorskiej Rafał Hołubowicz⁴⁶.

Wobec pewnego zamieszania i różnych opinii kanonistów, czy administrator diecezjalny posiada *ipso iure* obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania, albo wobec niekompletnego uzasadnienia źródłowego rozwiązania tej kwestii należy sięgnąć do prawa kanonicznego i liturgicznego.

³⁸ M. Pastuszko, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, s. 106. Odnośnie do stwierdzenia M. Pastuszki: „I tak w kan. 413 i 414 jest mowa o powołaniu administratora diecezji, gdy stolica biskupia zawakuje” trzeba uściślić, że przywołane kanony mówią o administratorze diecezji w sytuacji przeszkody w działaniu stolicy biskupiej.

³⁹ Por. M. Pastuszko, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, s. 106.

⁴⁰ J. Wroceński, *Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą*, *Prawo Kanoniczne* 2003, t. 46, nr 1–2, s. 52–53.

⁴¹ K. Hart, *Commentary on Canons 882–888*, s. 1079.

⁴² Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, *Responsa ad dubia proposita*, *Notitiae* 1999, t. 35, nr 3–4, s. 160 (dalej: *Responsa*).

⁴³ W. Bartocha, *Szafarz sakramentu bierzmowania w świetle Pontyfikatu i Rytułu rzymskiego oraz Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, *Łódzkie Studia Teologiczne* 2018, t. 27, nr 1, s. 200.

⁴⁴ M. Pastuszko, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, s. 105.

⁴⁵ J. Dyduch, *Szafarze sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Aktualne normy kanoniczne*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 2018, t. 71, nr 1, s. 79.

⁴⁶ R. Hołubowicz, *La atención pastoral...*, s. 181.

Najpierw jednak trzeba przypomnieć, że administrator diecezjalny to kapłan (biskup lub prezbiter), który w przypadku *sede impedita* i wakatu biskupstwa (śmierć biskupa diecezjalnego, zrzeczenie przyjęte przez Biskupa Rzymskiego, przeniesienie i pozbawienia, po powiadomieniu o tym biskupa) wybrany zgodnie z prawem przez kolegium konsultorów (lub kapitułę katedralną na mocy kan. 502 § 3: „Konferencja Episkopatu może zarządzić, by zadania konsultorów zostały powierzone kapitule katedralnej”), którego zadaniem jest tymczasowe zarządzanie diecezją⁴⁷. Administratorem może być kapłan, który ukończył trzydzieści pięć lat i nie był jeszcze wybrany, mianowany lub przedstawiony do objęcia tego samego wakującego urzędu, odznaczający się zdrową doktryną i roztropnością. Ma on takie same uprawnienia, jak wikariusz generalny i takie same obowiązki, jak biskup diecezjalny. Urząd administratora ustaje z chwilą objęcia diecezji w posiadanie przez nowego biskupa⁴⁸. Może on złożyć rezygnację⁴⁹, w którym to przypadku wybiera się nowego administratora diecezjalnego według tej samej procedury. Administrator diecezjalny może być usunięty tylko przez Stolicę Apostolską⁵⁰, nie przez kolegium konsultorów, które go wybrało.

Należy dodać, że biskup pomocniczy może być wybrany na administratora diecezji. Kan. 409 § 2 przewiduje taką możliwość⁵¹. Nie jest jednak konieczny wybór biskupa pomocniczego: kolegium konsultorów (lub ewentualnie arcybiskup metropolita, czy w określonych wypadkach kapituła katedralna) może dowolnie

⁴⁷ Administratorem diecezjalnym jest biskup przeniesiony do czasu objęcia nowej diecezji (kan. 418 § 2, nr 1) oraz ten, który zarządza kościołem partykularnym przejściowo, gdy stolica biskupia jest przeszkadzona (kan. 414) lub wakująca (kan. 421), por. C. Heredia, *Precisiones sobre el sacramento de la confirmación*, Anuario Argentino de Derecho Canónico 2000, t. 7, s. 170. „Administratorem diecezjalnym jest ten, kto obejmuje rządy w diecezji *sede vacante* i wypełnia swoje zadanie *ad interim*”, S. Karambai, *Ministers and Ministries in the Local Church: A Comprehensive Guide to Ecclesiastical Norms*, Bombay 2005, s. 34.

⁴⁸ Por. *Glossario giuridico breve*, w: *Profili giuridici e storia dei santuari cristiani in Italia*, red. G. Dam-macco, G. Otranto, Bari 2004, s. 178. Kan. 427 § 1: „Administrator diecezji ma te same obowiązki i władzę co biskup diecezjalny, z wyjątkiem tych spraw, które z natury rzeczy lub na mocy samego prawa są wyjęte”.

⁴⁹ Administrator diecezji może zrezygnować z funkcji, przedstawiając swoją rezygnację kolegium konsultorów do wiadomości, a następnie powiadamiając o tym Stolicę Apostolską za pośrednictwem nuncjusza. Por. B. Daly, *Canon Law in Action*, Sydney 2015, s. 216.

⁵⁰ Por. kan. 430 KPK.

⁵¹ Kan. 409 § 2: „Jeśli kompetentna władza nie zarządziła czego innego, z chwilą wakansu stolicy biskupiej, biskup pomocniczy zachowuje – do czasu objęcia diecezji przez nowego biskupa – wszystkie, ale tylko te władze i uprawnienia, które przed wakaniem stolicy biskupiej posiadał jako wikariusz generalny lub wikariusz biskupi. Gdy nie został administratorem diecezji, tę swoją władzę, chociaż jest udzielona na mocy prawa, powinien wykonywać w zależności od władzy administratora diecezji, kierującego diecezją”.

wyznaczyć osobę, którą uzna za stosowną, nawet jeśli w diecezji jest już biskup pomocniczy. Trzeba zauważyć, że biskup pomocniczy lub biskup diecezjalny, który złożył rezygnację lub przechodzi na emeryturę, nie jest *de iure* wyznaczony na administratora diecezji, chyba że Stolica Apostolska wyda specjalne postanowienie lub kolegium konsultorów zgodnie z prawem go wybierze⁵². Czy można wybrać kapłana spoza diecezji? Kanon 425 nie określa, że administrator musi być kapłanem inkardynowanym w diecezji, którą ma zarządzać, zatem jest to możliwe. Ale w tym przypadku wybrany, zanim wyrazi zgodę, musi otrzymać pozwolenie od swojego ordynariusza.

Prawodawca w kan. 427 § 1 stanowi, że administrator diecezji ma te same obowiązki i władzę co biskup diecezjalny, z wyjątkiem tych spraw, które z natury rzeczy lub na mocy samego prawa są wyjęte. Należy pamiętać, że administrator diecezjalny zarządzający diecezją w sytuacji *sede impedita*, czyli zgodnie z kan. 414, został powołany do sprawowania tymczasowo pasterskiej posługi w diecezji, a więc tylko w okresie przeszkody w działaniu stolicy, w pasterzowaniu diecezją ma te same obowiązki i posiada taką samą władzę, jakie prawo przyznaje administratorowi diecezji⁵³.

Gdy chodzi o kwestię, czy administrator diecezjalny posiada *ipso iure* obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania, należy odpowiedzieć, że posiada. Wobec jednak pewnych błędnych czy mało uzasadnionych opinii trzeba powołać się na źródła prawa: kanonicznego i liturgicznego.

Według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r., kan. 782 § 2, prezbiter jest nadzwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania, o ile zostanie do tego upoważniony przez prawo powszechne lub przez indult Stolicy Apostolskiej. Mocą prawa powszechnego bierzmować mogli: kardynałowie, którzy nie są biskupami, bez żadnych ograniczeń co do osób czy co do miejsca. Wikariusze i prefekci apostolscy, nawet jeśli nie są biskupami, tylko na podległym im terytorium, ale wszystkim, którzy ich o to poproszą, nawet zamieszkałym w innym wikariacie czy prefekturze apostolskiej. Mogli oni bierzmować jedynie w czasie piastowania przez nich urzędu wikariusza lub prefekta apostolskiego, zgodnie z kan. 294. Opaci i prałaci udzielni, podobnie jak wikariusze i prefekci apostolscy, mogli bierzmować tylko na własnym terytorium i podczas trwania na urzędzie, ale pod warunkiem, że ich opactwo lub prałatura składa się przynajmniej z trzech parafii, zgodnie z kan. 319 § 2. Oprócz tego musieli wcześniej otrzymać benedykcję, zgodnie z kan. 309 § 2. Wikariusze kapitulni i wikariusze generalni nie posiadali uprawnienia do udzielania sakramentu

⁵² Por. S. Karambai, *Ministers and Ministries...*, s. 35.

⁵³ Zob. kan. 413.

bierzmowania. Administrator apostolski powinien stosować się do pisma mianującego go na ten urząd⁵⁴.

Odnowione *Obrzędy bierzmowania* z 1971 r., które zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 1973 r., wśród uprawnionych do udzielania bierzmowania z mocy samego prawa wymieniały: oprócz biskupa diecezjalnego administratora apostolskiego, który nie jest biskupem, prałata i opata udzielnego, wikariusza i prefekta apostolskiego oraz wikariusza kapitulnego w granicach swojego terytorium i w czasie trwania urzędu⁵⁵.

Wraz z wejściem w życie nowego KPK musiano dokonać zmiany w księgach liturgicznych, dostosowując je do obowiązującego prawa. W ten sposób na mocy dekretu *Variationes in novas editiones librorum liturgicorum ad normam codicis iuris canonici nuper promulgati introducendae* Świętej Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego (który nie został opublikowany w *Acta Apostolicae Sedis*) znowelizowano nr 7a *Ordo Confirmationis*, który obecnie ma następujące brzmienie: „Confirmationis minister Ordinarius est Episcopus. Sacramentum ex more [...] perhibendi. Praeter Episcopum facilitate confirmandi ipso iure Gaudenty. a) Praelatus territorialis et abbas territorialis, vicarius apostolicus et praefectus apostolicus, administrator apostolica et administrator dioecesanus, intra limites sui territorii et durante munere” [„Oprócz biskupa z samego prawa mają władzę bierzmowania: a) prałat terytorialny i opat terytorialny, wikariusz apostolski i prefekt apostolski, administrator apostolski i administrator diecezjalny w granicach swojego terytorium i w czasie trwania urzędu”]⁵⁶. Wiadac wyraźnie, że wykreślono urząd wikariusza kapitulnego, zastąpionego teraz przez administratora diecezjalnego, który według przytoczonej normy ma z mocy prawa obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania. Jest zrozumiałe, że nowe wydania *Obrzędów bierzmowania* zawierają w tej kwestii postanowienia dekretu *Variationes in novas editiones librorum* odnośnie do numeru 7a⁵⁷.

Wydaje się więc sprawą niebudzącą wątpliwości, że administrator diecezjalny ma z mocy prawa obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania. A jednak tak nie było, skoro musiała interweniować Kongregacja Kultu Bożego

⁵⁴ Por. M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania*, Kielce 2005, s. 171–172.

⁵⁵ *Pontificale Romanum. Ordo Confirmationis*, nr 7a, Città del Vaticano 1971.

⁵⁶ Sacra Congregatio pro Sacramentis et Cultu Divino, *Decretum Variationes in novas editiones librorum liturgicorum ad normam iuris canonici nuper promulgati introducendae* (12.09.1983), *Notitiae* 1983, t. 19, s. 548.

⁵⁷ *Ordo Confirmationis*, editio typica, nova impressio. Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum, Città del Vaticano 2003; *Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. 3 popr., Katowice 2019; *Rito della Confermazione Pontificale Romano*, Città del Vaticano 2008.

i Dyscypliny Sakramentów w swojej odpowiedzi na omawiana kwestię⁵⁸. Pojawiła się wątpliwość, czy administrator diecezjalny ma z mocy prawa obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania. Na to pytanie Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów wystosowała następującą odpowiedź: „Czy Administrator Diecezjalny zarządzający diecezją w okresie wakatu ma obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania wiernym tej diecezji i czy to uprawnienie może być przyznane niektórym kapłanom?”

Ponieważ wierni chrześcijanie mają prawo i obowiązek korzystania z łaski sakramentu bierzmowania (por. kan. 213; 843 § 1; 890), a biskup diecezjalny ma obowiązek czuwać nad tym, aby sakrament ten był udzielany tym, którzy o to proszą, administrator diecezjalny – który ma takie same obowiązki jak biskup diecezjalny (por. kan. 427 § 1) – posiada władzę udzielania sakramentu bierzmowania *ipso iure*.

Jeśli wymaga tego konieczność, administrator diecezjalny może zezwolić na udzielanie tego sakramentu także niektórym kapłanom (por. kan. 427 § 1; 884 § 1; 885 §§ 1 i 2).

Administrator diecezjalny posiada ważne prawo udzielania sakramentu bierzmowania tylko na terytorium diecezji, której duszpasterstwo zostało mu powierzone⁵⁹.

Kanon 427 § 1 stanowi, że: „Administrator diecezji ma te same obowiązki i władzę co biskup diecezjalny, z wyjątkiem tych spraw, które z natury rzeczy lub na mocy samego prawa są wyjęte”. Administratorem diecezjalnym jest biskup przeniesiony do czasu objęcia nowej diecezji⁶⁰ oraz ten, który zarządza Kościołem partykularnym przejściowo w przypadku *sede impedita*⁶¹ lub wakującej⁶².

Ipso iure administrator diecezjalny nie może: erygować stowarzyszeń publicznych⁶³ zwoływać synodu diecezjalnego⁶⁴, mianować kanoników kapituły katedralnej lub kolegiackiej⁶⁵, usunąć wikariusza sądowego lub jego zastępcę⁶⁶, uznawać lub zatwierdzać prywatne stowarzyszenia wiernych⁶⁷, być ekonomem diecezjalnym⁶⁸, dokonywać aktów szkodliwych dla diecezji lub dla praw biskupich⁶⁹, usuwać, niszc-

⁵⁸ *Responsa*, s. 160.

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ Kan. 418 § 22, nr 1.

⁶¹ Kan. 414.

⁶² Kan. 421.

⁶³ Kan. 312 § 1, nr 3.

⁶⁴ Kan. 462 § 1.

⁶⁵ Kan. 509 § 1.

⁶⁶ Kan. 1420 § 5.

⁶⁷ Kan. 312 § 1, nr 3.

⁶⁸ Kan. 423 § 2.

⁶⁹ Kan. 428 § 2.

czyć lub zmieniać dokumenty kurii diecezjalnej⁷⁰, powierzać parafie instytutowi zakonnemu lub kleryckiemu stowarzyszeniu życia apostołskiego⁷¹, przed upływem roku urzędowania mianować proboszczów⁷² czy być sędzią w małżeńskim procesie skróconym⁷³.

Dopiero po roku od zawakowania stolicy biskupiej lub przeszkody w jej działaniu administrator diecezji może mianować proboszczów⁷⁴. Ponadto dopiero po uzyskaniu zgody kolegium konsultorów może on podjąć decyzję o: ekskardynacji i inkardynacji duchownych, jak również o zezwoleniu na ich przesiedlenie się do innego Kościoła partykularnego⁷⁵, udzieleniu dymisorii do święceń dla kandydatów do duchowieństwa diecezjalnego⁷⁶ z wyjątkiem tych, którym wcześniej odmówiono dopuszczenia do święceń⁷⁷, zwolnieniu kanclerza lub innego notariusza z piastowanego urzędu⁷⁸. Poza tym administrator diecezjalny może otwierać tajne archiwum w przypadku rzeczywistej konieczności⁷⁹ i usuwać wikariusza parafialnego z uzasadnionej przyczyny⁸⁰.

Ex natura rei administrator diecezji nie może wykonywać czynności, które wymagają pełni władzy święceń. Na przykład KPK przypomina, że „szafarzem święceń jest biskup konsekrowany”, czyli nie może poświęcić oleju krzyżma⁸¹. Kanon 883, nr 1 głosi, że na mocy prawa ci, którzy pod względem prawnym są zrównani z biskupem diecezjalnym (nie mając sakry biskupiej), mają prawo udzielać bierzmowania w granicach swego terytorium. Ostatnia fraza „w granicach swego terytorium” odnosi się do kan. 381 § 2, który określa, że ci, którzy przewodniczą innym wspólnotom wiernych, o których mówi kan. 368⁸², są zrównani w prawie z biskupem diecezjalnym, chyba że z natury rzeczy lub z mocy prawa wynika co innego. Z przytoczonymi kanonami skorelowany jest kan. 427 § 1 mówiący, że:

⁷⁰ Kan. 428 § 2.

⁷¹ Kan. 520 § 1.

⁷² Kan. 525, nr 1; por. C. Heredia, *Precisiones sobre...*, s. 170.

⁷³ Por. B. Daly, *Canon Law in Action*, s. 215.

⁷⁴ Kan. 525.

⁷⁵ Kan. 272.

⁷⁶ Kan. 1018 § 1, nr 2.

⁷⁷ Kan. 1018 § 2.

⁷⁸ Kan. 485.

⁷⁹ Kan. 490 § 2.

⁸⁰ Kan. 552; por. C. Heredia, *Precisiones sobre...*, s. 170.

⁸¹ Por. B. Daly, *Canon Law in Action*, s. 216.

⁸² Prałat terytorialny, opat terytorialny, wikariusz apostołski, prefekt apostołski i administrator apostołski ustanowiony na stałe mogą bierzmować na mocy kan. 883, nr 1. Mogą to czynić także: prowikariusz i proprefekt apostołski – będący czasowo przełożonymi Kościoła partykularnego, tj. wikariatu lub prefektury apostołskiej (kan. 134), jeśli Stolica Apostołska nie zarządziła inaczej. Por. M. Pastuszko, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, Prawo Kanoniczne 1990, t. 33, nr 1–2, s. 105.

„Administrator diecezji ma te same obowiązki i władzę co biskup diecezjalny, z wyjątkiem tych spraw, które z natury rzeczy lub na mocy samego prawa są wyjęte”. W związku z tym Carlos Heredia stwierdza: „W rzeczywistości odpowiedź, którą komentujemy [Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dnia 30 kwietnia 1999 r., przytoczona wyżej – J.A.], pozwala nam stwierdzić, że ktokolwiek, nie będąc biskupem, prawomocnie zarządza Kościołem partykularnym w sposób stały lub tymczasowy [tu administrator diecezjalny – J.A.], może bierzmować i przekazywać władzę bierzmowania. Tacy prezbiterzy byłiby obdarzeni tą kompetencją na mocy prawa powszechnego (por. kan. 882)⁸³. Carlo Fabris posuwa się dalej, gdy w swojej książce *Il presbitero ministro della cresima? Studio giuridico teologico pastorale* pisze: „Jesteśmy przekonani, że władza święceń otrzymana przez prezbitera w jego ordynacji *iure divino* jest tak pełna, że kapłan, nawet bez delegacji, może zawsze ważnie bierzmować, ale dla uzyskania legalności (*ad liceitatem*) potrzebuje, zgodnie z prawem kościelnym, delegacji papieskiej (lub biskupiej). Innymi słowy, proponujemy, aby zakaz bierzmowania dla prezbiterów odnosił się jedynie do godziwości, a nie do ważności sakramentu, jak zdaje się sugerować Kodeks w kanonie 882, który ustanawia warunki, aby prezbiter mógł ważnie bierzmować”⁸⁴. Pogląd Fabrisa jest zgodny z linią rozwoju doktryny teologicznej, która szerzy się już od pewnego czasu, a która zakłada, że bierzmowanie jest włączone we władzę zawartą w święceniach kapłańskich⁸⁵.

Jaką rangę prawną posiada odpowiedź Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 1999 r. na pytanie, czy administrator diecezjalny ma z mocy prawa obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania? Trzeba zauważyć, że swego czasu w dziale pisma *Notitiae*, gdzie publikuje się *Responsa ad dubia proposita*, na początku informowano: „Licet solutiones quae proponuntur potestatem legislativam non habeant, induunt tamen vestem officialem quia actuale magisterium et praxim huius Congregationis exprimunt”⁸⁶. Znaczy to, że proponowane rozwiązania nie mają mocy ustawodawczej, są wypowiedzią w formie nieoficjalnej („induunt vestem officialem”), wyrażają one aktualne nauczanie i praktykę tej Kongregacji. W późniejszych numerach *Notitiae*, również przed komentowaną odpowiedzią z 1999 r., brak jest adnotacji „Licet solutiones quae proponuntur potestatem legislativam non habeant [...]”. Nie oznacza to jednak, że omawiana *Responsa*

⁸³ C. Heredia, *Precisiones sobre...*, s. 170–171.

⁸⁴ C. Fabris, *Il presbitero ministro della cresima? Studio giuridico teologico pastorale*, Padova 1997, s. 333, cyt. za C. Heredia, *Precisiones sobre...*, s. 171.

⁸⁵ Por. C. Heredia, *Precisiones sobre...*, s. 171.

⁸⁶ *Notitiae* 1997, t. 33, nr 4–6, s. 138.

ad dubia proposita nie ma nieoficjalnej formy wypowiedzi, wyrażającej aktualne nauczanie i praktykę tej Kongregacji.

Carlos Heredia konstatuje: „Jest to więc odpowiedź «nieoficjalna» („induunt vestem officialem”), która ukazuje praktykę i stanowisko dykasterii kompetentnej w tej materii, która będzie musiała zabierać głos w ewentualnych konsultacjach i trudnościach. W ten sposób odpowiedź, choć nie jest autentyczną interpretacją w rozumieniu kan. 16 § 1, nabiera większej «trwałości» niż zwykła prywatna opinia, stanowiąc kryterium interpretacyjne w rozumieniu kan. 19”⁸⁷. Kanon 19 formułuje zasady postępowania w razie napotkania luki w prawie. Luka taka ma miejsce wtedy, gdy zachodzi przypadek prawny, tzn. taki, który zgodnie z prawem wymaga rozstrzygnięcia prawnego, ale brak przepisów, które można w tym przypadku zastosować. Napotkawszy lukę prawną w kan. 883, nr 1, należy uwzględnić w omawianym tu przypadku jurysprudence i praktykę Kurii Rzymskiej. Zestawienie nazw „jurysprudencja” i „praktyka” pozwala wnioskować, że chodzi zarówno o merytoryczną, jak i proceduralną stronę „załatwiania” spraw przez dykasterie Kurii Rzymskiej, spraw tak sądowych, jak też administracyjnych. Wyroki takie czy decyzje wiążą jedynie osoby, dla których zostały wydane⁸⁸, ale – zwłaszcza, gdy jest większa liczba jednolitych – stwarzają mocne podstawy dla uzupełnienia luk prawnych⁸⁹.

Mocniejszą podstawę dla twierdzenia, że administrator diecezjalny *ex ipso iure* posiada obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania daje *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, gdzie zapisano: „Administrator diecezjalny może udzielać sakramentu bierzmowania i może także uprawnnić innego kapłana do udzielania go”⁹⁰. Bowiem, jak zastrzegają redaktorzy tej instrukcji, „jest oczywiste, że to, co zostało zawarte w tym Dyrektorium i co zostało zaczerpnięte z dyscypliny Kościoła, zachowuje tę samą wartość, jaką posiada w źródłach, z których pochodzi”⁹¹.

⁸⁷ C. Heredia, *Precisiones sobre...*, s. 171–172. „Jeśli w określonej sprawie brak wyraźnej ustawy, powszechnej lub partykularnej, albo prawa zwyczajowego, sprawa – z wyjątkiem karnej – winna być rozstrzygnięta z uwzględnieniem ustaw wydanych w podobnych sprawach, ogólnych zasad prawnych z zachowaniem słuszności kanonicznej, jurysprudence, praktyki Kurii Rzymskiej oraz powszechnej i stałej opinii uczonych”, kan. 19 KPK.

⁸⁸ Por. kan. 16 § 3 KPK.

⁸⁹ Por. R. Sobański, *Komentarz do kan. 19*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, ks. I. *Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 73–74.

⁹⁰ Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi „Apostolorum Successores”* (22.02.2004), nr 241, Città del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005 (dalej: AS).

⁹¹ AS, Wprowadzenie.

Należy więc stwierdzić, że administrator diecezjalny *ex ipso iure* posiada obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania tym, którzy zostali ochrzczeni, a nie byli jeszcze bierzmowani, mają używanie rozumu, są odpowiednio pouczeni, właściwie dysponowani i mogą odnowić przyrzeczenia chrzcielne oraz nie są dotknięci karą kanoniczną zabraniającą przyjmować sakramenty.

Wnioski

- 1) Wierni winni być pouczeni o wielkiej wartości, godności i konieczności do zbawienia sakramentów świętych.
- 2) Wierni tylko wtedy mają prawo do otrzymania od świętych szafarzy sakramentów, jeśli spełniają wymagania prawne do ich przyjęcia.
- 3) Święci szafarze nie mogą odmówić sakramentów tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie wzbrania im ich przyjmowania.
- 4) Należy kłaść nacisk nie tyle na prawdę teologiczną, że sakrament bierzmowania nie jest konieczny do zbawienia, ale (pozytywnie) na to, że wierni są obowiązani przyjąć ten sakrament w odpowiednim czasie, gdyż daje on pełne uczestnictwo we wtajemniczeniu chrześcijańskim oraz umacnia ich w postępowaniu na drodze chrześcijańskiej inicjacji, ubogaca darem Ducha Świętego i doskonale łączy z Kościołem, umacnia i ściślej zobowiązuje, by słowem i czynem byli świadkami Chrystusa oraz szerzyli wiarę i jej bronili.
- 5) Ponieważ wierni chrześcijanie mają prawo i obowiązek korzystania z łaski sakramentu bierzmowania, stąd zawsze w diecezji musi istnieć możliwość przyjęcia tego sakramentu.
- 6) Ten, kto nie będąc biskupem prawomocnie zarządza Kościołem partykularnym w sposób stały lub tymczasowy (także administrator diecezjalny), może bierzmować i przekazywać władzę bierzmowania. Tacy prezbiterzy są obdarzeni tą kompetencją na mocy prawa powszechnego (por. kan. 882).
- 7) Kanoniści i teologowie winni w swoich badaniach brać pod uwagę prawdę, że administrator diecezjalny *ex ipso iure* posiada obowiązek i prawo udzielania sakramentu bierzmowania, którą może ważnie wykonywać tylko na terytorium diecezji, której duszpasterstwo zostało mu powierzone.
- 8) Dla zapewnienia wszystkim możliwości przyjęcia bierzmowania administrator diecezjalny, jeśli wymaga tego konieczność, może zezwolić na udzielanie tego

sakramentu także niektórym kapłanom. O tym winni pamiętać ci, którzy pełnią urząd administratora diecezjalnego.

Bibliografia

- Bartocha W., *Szafarz sakramentu bierzmowania w świetle Pontyfikatu i Rytuału rzymskiego oraz Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Łódzkie Studia Teologiczne 2018, t. 27, nr 1.
- Brendan D., *Canon Law in Action*, Sydney 2015.
- Dyduch J., *Szafarze sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Aktualne normy kanoniczne*, Ruch Biblijny i Liturgiczny 2018, t. 71, nr 1.
- Fabris C., *Il presbitero ministro della cresima? Studio giuridico teologico pastorale*, Padova 1997.
- Glossario giuridico breve*, w: *Profili giuridici e storia dei santuari cristiani in Italia*, red. G. Dammacco, G. Otranto, Bari 2004.
- Hart K., *Commentary on Canons 882–888*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green, New York 2000.
- Hemperek P., *Komentarz do kan. 882–888*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, t. 3, Lublin 1986.
- Heredia C., *Precisiones sobre el sacramento de la confirmación*, Anuario Argentino de Derecho Canónico 2000, t. 7.
- Hołubowicz R., *La atención pastoral de los fieles católicos orientales por parte de la Iglesia latina: administración de los sacramentos de la iniciación cristiana y el matrimonio*, Pamplona 2010–2011.
- Karambai S., *Ministers and Ministries in the Local Church: A Comprehensive Guide to Ecclesiastical Norms*, Bombay 2005.
- Kaslyn R., *Commentary on Canon 213*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green, New York 2000.
- Krukowski J., *Komentarz do kan. 213*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2, ks. II (1). *Lud Boży*, red. J. Krukowski i in., Poznań 2005.
- Krzywda J., *Komentarz do kan. 882–888*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 3/2, ks. IV. *Uświęcające zadanie Kościoła*, red. J. Krukowski, Poznań 2011.
- Martín de Agar J., *Comentario al can. 843*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, wyd. 3, Pamplona 2002.
- Mazurkiewicz D., *Szafarz sakramentu bierzmowania. Próba wykładni obowiązujących przepisów*, Studia Koszalińsko-Koło-brzeskie 2012, t. 19.
- Pastuszko M., *Biskup jako szafarz sakramentu bierzmowania (kan. 882)*, Kieleckie Studia Teologiczne 2003, t. 2.
- Pastuszko M., *Obowiązek przyjęcia sakramentu bierzmowania*, Prawo Kanoniczne 1989, t. 32, nr 1–2.
- Pastuszko M., *Sakrament bierzmowania*, Kielce 2005.
- Pastuszko M., *Szafarz sakramentu bierzmowania*, Prawo Kanoniczne 1990, t. 33, nr 1–2.

- Pawluk T., *Bierzmowanie w świetle postanowień Soboru Watykańskiego II i posoborowego prawa kanonicznego*, Prawo Kanoniczne 1977, t. 20, nr 1–2.
- Sobański R., *Komentarz do kan. 19*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, ks. I. *Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003.
- Wroceński J., *Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą*, Prawo Kanoniczne 2003, t. 46, nr 1–2.

